

До спеціалізованої вченої ради
ДФ 70.895.051 у Хмельницькому
університеті управління та права імені
Леоніда Юзькова

РЕЦЕНЗІЯ

**кандидатки юридичних наук, доцентки
Галини АНІКІНОЇ на дисертацію**

**Інни ПОРОЗОВОЇ на тему «Самозахист цивільних прав та інтересів
пацієнта», поданої на здобуття ступеня доктора філософії
в галузі знань 08 Право
за спеціальністю 081 Право**

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Упродовж всього існування людства одними із найважливіших та незмінних цінностей людства є життя та здоров'я людини. На сучасному етапі правового розвитку українського суспільства надзвичайної актуальності набуває проблема правового регулювання відносин у сфері охорони здоров'я.

Головним і особливим суб'єктом медичних відносин є пацієнт, який наділений спеціальним правовим статусом. Водночас, пацієнт є найбільш вразливим суб'єктом медичних відносин. Гарантією належного здійснення його прав та охоронюваних інтересів є право на захист, за допомогою якого досягається поновлення порушеного, невизнаного чи оспореного права. Дієвим способом захисту права пацієнта є самозахист. Застосування зазначеного способу захисту, визнається виправданим, якщо відбулося порушення суб'єктивного права, а обставини виключають можливість звернення за захистом до державних компетентних органів, або звернення за судовим захистом. Здійснення самозахисту прав пацієнта характеризується рядом ознак та умов застосування. Досить часто самозахист прав пацієнта плутають з іншими способами захисту його прав. Зазначене свідчить про актуальність і своєчасність дисертаційного дослідження Порозової Інни Юріївни на тему «Самозахист цивільних прав та інтересів пацієнта».

У роботі здобувачкою дотримано баланс розкриття усіх наукових поглядів в межах обраного напрямку. Дисертація базується на достатній джерельній базі, до якої включені нормативно-правові акти щодо самозахисту прав пацієнта України та закордонних держав, наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених. Робота І. Ю. Порозової характеризується оптимальною, продуманою дослідницькою стратегією та логікою розв'язання проблем, що підлягають науковому аналізу. Дисертантка показала глибокі

теоретичні та практичні знання досліджуваної тематики, вміння самостійно узагальнювати і аналізувати нормативні акти, загальну та спеціальну літературу, судову практику, робити науково обґрунтовані висновки, формулювати визначення правових понять і пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, підтверджується науковими доказами, структурою роботи й обраною здобувачкою методикою дослідження. Висновки й пропозиції роботи отримано із застосуванням традиційних й апробованих цивільно-правовою наукою методів (серед яких спеціальні та загальнонаукові методи дослідження). Структура роботи є логічною. Дисертація складається з анотації, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, які містять дев'ять підрозділів.

Дисертанткою сформульовано об'єкт дослідження, а також його предмет. Мета дослідження визначена відповідно до його об'єкта та предмета, а саме комплексне наукове дослідження цивільно-правового регулювання самозахисту прав пацієнта. Встановлення особливостей та умов такого способу захисту, а також розроблення та формулювання пропозицій щодо удосконалення національного цивільного законодавства України з метою підвищення ефективності самозахисту прав пацієнта на національному рівні. Викладені у розділах основної частини роботи положення, переконують у тому, що відповідні питання теоретично і практично важливі і є недостатньо вивченими в цивільно-правовій науці. Положення, висновки та пропозиції, що виносяться здобувачкою на захист, додатково висвітлюють відомі в науці положення та сприяють продовженню і поглибленню досліджень цивільних правовідносин щодо самозахисту прав пацієнта. Низка теоретичних положень, висновків і рекомендацій дисертантки мають наукову новизну і практичну значимість і є достатніми для роботи такого рівня.

Аргументованою видається позиція авторки щодо розмежування понять «хворий» і «пацієнт». Хворий, на думку здобувачки це біологічний статус, що характеризує відхилення від норми в стані організму, причому не лише людського. Хворий може й не стати пацієнтом (наприклад, лікуватись самостійно або за допомогою членів сім'ї та знайомих, або не лікуватись взагалі). У свою чергу пацієнт може і не бути хворим, наприклад, брати участь у медичному експерименті (с. 31).

Варто підтримати думку авторки, що окрім підстав для застосування самозахисту визначених в ст. 19 ЦК України, самостійною підставою для

самозахисту слід також визнати протиправне посягання та створення загрози (небезпеки) (с. 80).

Заслуговує на увагу виділення авторкою широкого переліку ознак самозахисту виділених в актах цивільного законодавства та в науковій літературі (с. 79-80).

Зауваження щодо змісту дисертації. Не заперечуючи актуальність проведеного автором дослідження, наукову новизну, обґрунтованість і достовірність положень роботи, високий теоретичний рівень, необхідно зазначити, що окремі положення дисертаційної роботи І. Ю. Порозової «Самозахист цивільних прав та інтересів пацієнта» мають дискусійний характер, а деякі висновки потребують додаткової аргументації.

1) Не можемо повністю погодитись з позицією авторки, що поняття «медична допомога» є вузьчим за поняття «медичної послуги». На нашу думку, медична допомога може включати в себе комплекс послуг, які спрямовані на діагностику, підтримку, або відновлення здоров'я, тощо. Вважаємо, що під час надання медичної допомоги можуть надаватися різні медичні послуги. тому поняття медичної допомоги включає в себе перелік медичних послуг і не може бути категорією вузькою за них самих. Таким чином, поняття «медична допомога» є ширшим за поняття «медичної послуги» (с. 54).

2) Неодноразово в роботі авторка звертає увагу на таку ознаку пацієнта як наявність волевиявлення фізичної особи. Водночас, здобувачка зауважує, що у випадках передбачених законом, фізична особа набуває статус пацієнта без особистого волевиявлення. На нашу думку, варто було б в роботі зацентувати увагу на такі випадки та навести їх приклади (с. 42-43).

3) У роботі авторка наводить один з способів самозахисту - присічення порушення: «пацієнт може прибрати капельницю з руки, якщо йому паморочиться в голові, а поблизу немає медсестри». На нашу думку, зазначені дії не є способом самозахисту взагалі. Запаморочення може не бути наслідком дії крапельниці, або може бути нормальною реакцією організму на діючий препарат. Умовою застосування самозахисту є порушення, або наявність реальної загрози порушенню прав пацієнта. У зазначеному випадку мала місце не реальна, а уявна загроза порушення його прав. Вважаємо, що зазначені дії способом самозахисту визнаватись не будуть (с. 98).

4) Розглядаючи питання права на самозахист цивільного права та інтересу пацієнта на тілесну недоторканість, варто було б розглянути не лише застосування способів самозахисту при трансплантації органів та тканин людині, але й особливості самозахисту прав пацієнта при ампутації

кінцівок, протезуванні. Зазначені питання є особливо актуальними в умовах воєнного стану.

Разом з цим, наявність окремих недоліків та дискусійних положень дисертації суттєво не зменшують її наукову значущість, не знижують позитивну оцінку роботи та її цінність.

Висновок щодо рецензованого дослідження. Дисертація Порозової Інни Юріївни на тему «Самозахист цивільних прав та інтересів пацієнта» є завершеною науковою працею, відповідає вимогам, встановленим Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 року N 261 (зі змінами і доповненнями від 03 квітня 2019 року N 283), пунктам 6, 7, 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року №44.

Дисертаційне дослідження є завершеною самостійною науково-дослідною роботою, в якій отримано нові науково-обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують наукове завдання, яке має істотне значення для науки цивільного права, а його авторка – Порозова Інна Юріївна заслуговує на присудження їй освітньо-наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право.

Рецензентка:

**доцентка кафедри цивільного
права та процесу**

**Хмельницького університету управління
та права імені Леоніда Юзькова,
кандидатка юридичних наук,
доцентка**

Галина АНІКІНА